

Łukasz Garbal, Dorota Szczerba

Nota edytorska do reedycji miesięcznika "Europa"

Teksty Drugie : teoria literatury, krytyka, interpretacja nr 1/2 (109/110),
297-301

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Przyjętą przez nas zasadą jest, że nie ingerujemy w tekst – staramy się niczym archeolog udokumentować ówczesne intencje redaktorów pisma, konserwując być może także ich błędy; ponieważ jednak staramy się wydać *źródło*, przedstawić losy czasopisma, które mogło w pewien istotny sposób wpłynąć na stan umysłów polskiej inteligencji – *nie redagujemy tekstu*, zachowujemy go w postaci obecnej w korekcie. Nie wyręczamy redaktorów „Europy” – nie wprowadzamy zatem własnych poprawek, które niewątpliwie po tych kilkudziesięciu latach musiałyby wyglądać inaczej.

Mamy również w ręku szkolny zeszyt z notatkami redakcyjnymi redaktorów „Europy”. Jest on cennym źródłem poznania ich sposobu myślenia o piśmie i jego roli. Dlatego też część tych notatek udostępniamy w osobnym rozdziale w formie podobizn (skanów), z próbą transkrypcji.

Podobizny w wydaniu fototypicznym „Europy” publikujemy w wielkości 115% (z uwagi na trudną czytelność).

„Europa” nie ukazała się, wiele z planowanych do numeru tekstów znalazło jednak swoje miejsce w druku; niektóre prawie natychmiast (esej Andrzejewskiego² i opowiadanie Dąbrowskiej), inne – zmienione – kilka lat później (np. większość, bo nie wszystkie, z wierszy Ważyka), są jednak i takie, które na druk czekały do wolnej Polski (esej Pawła Hertza).

Szczegółowy wykaz pierwodruków tekstów, które miały znaleźć się w „Europie” oraz zestawienie wersji wierszy Ważyka zamieszczamy poniżej.

Pierwodruki tekstów z pierwszego numeru „Europy”

1. Maria Dąbrowska *Gdzie ty jesteś Joanno?*, „Nowa Kultura” 1957 nr 47.
– Opowiadanie weszło w skład powieści *Przygody człowieka myślącego*, przygot. tekstu z rękopisów E. Korzeniewska, przedm. A. Kowalska, Czytelnik, Warszawa 1970.
2. Adam Ważyk *Wagon, Elegia, Rzeźba prekolumbijska, Album, Mała obsesja, Nieznany dzień, Zabawa w ciemno*.
– Ukazały się w tomie: A. Ważyk *Wagon. Wiersze*, PIW, Warszawa 1963. [Szczegółowe zestawienie różnic poniżej].
3. Jerzy Zawieyski *Notatki o książkach*.
– Dwa zapisy z „Notatek o książkach”, z dnia 24 I 1956 i 8 II 1956 zostały opublikowane w: J. Zawieyski *Kartki z dziennika 1955-1969*, wyb., wstęp i oprac. J.Z. Brudnicki, B. Wit, Pax, Warszawa 1983, s. 70 i 73.
4. Czesław Miłosz *Przekłady z Szekspira. Fragment z komedii „Jak wam się podoba”*
– Druk w: W. Szekspir *Jak wam się podoba (As You Like It)*, w: *Poeci języka angielskiego*, red. H. Krzeczkowski, J.S. Sito, J. Zuławski, t. 1, PWN, Warszawa 1969.

² Za pomoc w odnalezieniu tego tekstu dziękujemy pani Annie Synoradzkiej Demadre.

[Druk tylko fragmentu. Dopiero w 1969, więc ponad 10 lat później. Wśród redaktorów tomu znalazło się dwóch redaktorów „Europy”].

5. Paweł Hertz *Rozważania u wrót falansteru*.
– Druk w: P. Hertz *Patrzę się inaczej*, Pavo, Warszawa 1994, s. 37-45 [z notą od Autora: „Rzecz przedrukowana z przekazanego przeze mnie do Biblioteki Narodowej jedyne go zachowanego egzemplarza korekty pierwszego numeru «Europy», który miał ukazać się we wrześniu 1957 roku”]³.
6. Zygmunt Mycielski *Czy muzyka europejska wychodzi z zamkniętego kręgu?*
7. Juliusz Żuławski *O geografii i logice literatury*.
8. Elia Kazan *Scenarzysta i film*
9. Janusz Minkiewicz *Sonet*

Szczegółowe zestawienie różnic w wierszach Ważyka – planowanych do druku w „Europie” oraz opublikowanych w 1963 roku w tomie *Wagon. Wiersze*

Spośród wierszy planowanych do druku w pierwszym numerze „Europy” wszystkie – z wyjątkiem tekstu zatytułowanego *Elegia* – ukazały się drukiem w PRL, w tomie: A. Ważyk, *Wagon. Wiersze*, PIW, Warszawa 1963.

Najważniejsze różnice to obecność w tomie *Wagon* tekstu zatytułowanego *Elegia*, który jest całkowicie inny niż ten planowany do druku w „Europie”, oraz opuszczenie kilku wersów w poemacie *Wagon* (od którego *notabene* pochodzi nazwa całego tomu – warto zauważyć, że tom *Wagon* ukazał się w roku 1963, tj. w epoce „małej stabilizacji”, przed listem „trzydziestu czterech”).

Wersy te stanowią czytelne odniesienie do „ukąszenia heglowskiego” inteligencji polskiej (np. „wyszli z obłędu i dalej są opętani / uwodzi ich rajski obłok który jest maską tyranii”) oraz zależności od ZSRR („Myślisz o innym złomie z którego już nic nie będzie / czas goi rany i obraca idee w obce narzędzie”).

Szczegółowe zestawienie różnic (w pierwszej kolejności wersja z roku 1963 z podaniem numerów stron druku w tomie, w drugiej – oryginał z korekty szpaltowej „Europy” – wiersze podajemy z kolei w porządku druku przewidzianym w miesięczniku, w którym na czołowym miejscu miał znaleźć się tytułowy poemat *Wagon*):

Wagon – s. 11-16

Ten pochód orficki // „Europa”: Ten gomon orficki
[gomon – w staropolszczyźnie „kłopot, hałas” – przyp. Ł.G.]

te zgrywające się oczy // „Europa”: Te zgrywające się oczy
[mała litera // wielka litera]

³ Za informację dziękujemy Markowi Zagańczykowi.

